

CARTIER Rotonda

Al. CISTELECAN, critic și istoric literar, născut la 2 decembrie 1951, Aruncuta, jud. Cluj. Școala generală în satul natal; Liceul „Ady-Șincai”, Cluj (1966-1970); Facultatea de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj (1970-1974). Doctor în litere (2000) al aceleiași universități, cu o teză despre Ion Pillat. Profesor în cadrul Facultății de Științe și Litere a Universității „Petru Maior” din Târgu-Mureș. A debutat în *Echinoc*, în 1973. Editorial, în 1987, cu *Poezie și livresc* (Editura Cartea Românească, București; Premiul „G. Călinescu”). A mai publicat volumele: *Top ten* (Editura Dacia, Cluj, 2000), *Celălalt Pillat* (Editura Fundației Culturale Române, București, 2000; premiulUSR și Premiul ASPRO); *Mircea Ivănescu. Micromonografie* (Editura Aula, Brașov, 2003); *11 dialoguri (aproape teologice)*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2003; *Al doilea top* (Editura Aula, Brașov, 2004); *15 dialoguri critice* (Editura Aula, Brașov, 2005); *Diacritice* (Editura Curtea Veche, București, 2007); *Aide memoire* (Editura Aula, Brașov, 2007); *Magna cum laude* (Editura Tracus Arte, București, 2012); *Ardelencele* (Editura Eikon/Școala Ardeleană, Cluj, 2014); *Zece femei* (Editura Cartier, Chișinău, 2015); *Fișe, schițe și portrete* (Editura Muzeul Național al Literaturii Române, București, 2018). A coordonat volumul aniversar *Mircea Ivănescu 80* (Editura Paralela 45, Pitești, 2011). A alcătuit și a îngrijit antologia: *Mircea Ivănescu, Versuri* (Editura Humanitas, București, 2014). A colaborat la *Dicționarul scriitorilor români* și la *Dicționarul esențial al literaturii române* (ambele coordonate de Mircea Zăciu, Marian Papahagi și Aurel Sasu). A tradus, din italiană: Cardinal Tomas Spidlik, *Evanghelia de fiecare zi* (în colab. cu Alex. Cistelecan, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2004), Michelina Tenace, *Creștinismul bizantin. Istorie, teologie, tradiții monastice* (Editura Cartier, Chișinău, 2005). Mai multe premii ale Filialei Mureș aUSR și premii pentru critică acordate de unele reviste (*Cuvântul, Familia, Discobolul, Euphorion, Târnava, Poesis, Argeș* ș.a.). Ordinul „Meritul Cultural” în grad de cavaler (2008), cetățean de onoare al municipiului Târgu-Mureș (2003).

Al. Cistelean

*Fete
pierdute*

Notițe pentru o istorie
a poeziei feminine
românești

R o t o n d a

CARTIER

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.

Tel./fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md
cartier.md

Cărțile Cartier pot fi procurate online pe shop.cartier.md

și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks, Barnes & Noble și cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău.

Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău.

Tel.: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Librăria online, shop.cartier.md.

Tel.: 068 555 579. E-mail: vanzari@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România.

Tel./fax: (021) 210.80.51. E-mail: romania@cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură.

Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Rotonda* este coordonată de Em. Galaicu-Păun

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Em. Galaicu-Păun

Coperta: Vitalie Coroban

Design/ tehnoredactare: Marina Darii

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

Al. Cistelean

FETE PIERDUTE

Ediția I, octombrie 2021

© 2021, Editura Cartier pentru prezenta ediție.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Cistelean, Al.

Fete pierdute: Notițe pentru o istorie a poeziei feminine românești/ Al. Cistelean;

coperta: Vitalie Coroban. – [Chișinău]: Cartier, 2021 (Tipogr. „Bons Offices”). – 496 p. –

(Rotonda/ colecție coordonată de Em. Galaicu-Păun, ISBN 978-9975-79-907-2).

Referințe bibliogr. în subsol. – 500 ex.

ISBN 978-9975-86-506-7.

821.135.1.09

C 54

Cuprins

Simple precizări	9
Feminism de pe vremuri (<i>Gabriella I. Anastasiu</i>)	12
Puştoaica absolută (<i>Madeleine Andronescu</i>)	15
Trufandale agramate (<i>Anşa</i>).....	20
Inimă de patrioată (<i>Valentina Antonescu-Sion</i>)	23
Icu (<i>Maria Apostolescu</i>).....	25
Gimnazista nonşalantă (<i>Iulia Al. Aricescu</i>).....	30
Un bocet regal (<i>Lucia Calomeri-Armăşescu</i>).....	34
<i>Sturm und Drang</i> şi floricele (<i>Elena Balamaci</i>)	36
Iubiri stinse repede (<i>Nicoleta Băncioiu</i>)	39
Frumoasă şi uitată (<i>Antoaneta Bodisco</i>)	41
Reflecţii şi reflexii (<i>Lucia Boroş</i>)	47
Credinţă vs. talent (<i>Elena P. Brancu</i>)	51
O friguroasă (<i>Verona Brateş</i>)	54
Terapeuta (<i>Doina Bucur</i>)	60
Mecanica iluzie-deziluzie (<i>Margareta Budălănescu</i>)	63
Eposul jeluiirii la prima noastră poetă (<i>Elenko Buhu</i>)	66
Nihilista (<i>Suzana Bulfinsky</i>)	70
Mussoliniana (<i>Ileana Busuioceanu</i>).....	73
Poeta „Muzicuţă” (<i>Cornelia Buzdugan-Haşeganu</i>)	77
Plurivalenţe de toate felurile (<i>Olga Caba</i>).....	84
Celebritatea necunoscută (<i>Ana Carenina</i>)	90
De la doctrina tăcerii la doctrina durerii şmd (<i>Ronsarda Castro</i>)	98

Lacrimosa (<i>Lelița Catrina</i>)	105
Mică toamnă bacoviană (<i>Voichița Cercel</i>).....	113
Olteanca romanțioasă (<i>Lucilla Chițu</i>)	116
Prima poetă patrioată (<i>Sofia Cocea</i>).....	119
Un „suflet lacom de durere” (<i>Ana Conta-Kernbach</i>).....	123
Ștregărița din Moldova (<i>Cornelia din Moldova</i>)	128
O poetă de strană (<i>Maria V. Cosma</i>)	132
Paradigma pudibondă (<i>Matilda Cugler-Poni</i>).....	134
Grafomana absolută (<i>Caliopi Dimitrescu</i>).....	143
Revelația graiului (<i>Liuba Dimitriu</i>)	149
Pasiunea tristeții (<i>Elena Dobroșinski-Mălai</i>)	155
Priveghiul de amor (<i>Lotis Dolenga</i>)	159
Invocații de mireasă (<i>Margareta Dorian</i>).....	165
Sinucigașa (<i>Aglae Dumitrescu</i>).....	169
Descîntecele solitudinii (<i>Coca Farago</i>)	172
Liră de patrioată (<i>Maria Flechtenmacher</i>)	177
O floralistă (<i>Veturia M. Florențiu</i>).....	186
În religia suferinței (<i>Mia Frollo</i>)	191
Smara. Maica Smara (<i>Smaranda Gheorghiu</i>)	196
Suplicii de amor (<i>Virginia Gheorghiu</i>)	205
Ultima muză calificată (<i>Domnița Gherghinescu-Vania</i>)	209
Mătușa lui Petru Groza (<i>Anisefta Groza-Bobeiu</i>).....	219
O fată fericită (<i>Raymonde Han</i>).....	222
Între depresie și euforie (<i>Gali/Galia Henegariu</i>).....	226
Gălățeanca îndurerată (<i>Elisabeta M.Z. Ionescu</i>)	229
Prima noastră poetă (<i>Xenia Iordachi Hagiu</i>)	233
Fata lui Iorga (<i>Florica Iorga-Chirescu</i>)	239
O tristimaniacă (<i>Elena P. Iosif</i>).....	241
Poeta care n-a fost să fie (<i>Cora Irineu</i>).....	244

Între putință și dorință (<i>Adelina Laerte Cârdei</i>).....	250
Lamentații radicale (<i>Elvira Lomoș de Reuss</i>).....	255
Poeta „păcatelor paradisiace” (<i>Ana Luca</i>)	257
Un suflet maximalist (<i>Paula Manolescu</i>)	263
Efectul Topârceanu asupra studenților (<i>Emilia Marghita</i>)	266
Prima noastră teoloagă și versetele ei cristologice (<i>Sanda I. Mateiu</i>).....	270
Droguri și/de disperare (<i>Maria Mavrodin</i>).....	274
Aproape poeme (<i>Elena Mătasă</i>)	280
O fată tânără pe patul morții (<i>Alexandrina Mihăescu</i>).....	282
Mic roman de dragoste (<i>Lucia Mihnea</i>).....	290
Năpăști și rugăciuni (<i>Emilia Șt. Milicescu</i>)	293
Cântare de parastas (<i>Georgeta Mircea Cancicov</i>).....	296
Inhibiții (<i>Lia Mirea</i>)	298
Poeta Balcicului (<i>Balcica Moșescu-Măciucă</i>)	302
În pragul bacovianismului (<i>Florica Mumuianu</i>).....	305
Cântări de lumină (<i>Aspazia Munte</i>).....	310
Penultima iubită blagiană (<i>Eugenia Mureșanu</i>)	315
Mătușa bacoviană (<i>Eliza Mustea</i>)	323
Bucovineanca iredentă (<i>Elena Niculiță-Voronca</i>)	330
Poeta din Caracal (<i>Florica Obogeanu</i>)	334
O saga de dragoste și moarte (<i>Anișoara Odeanu</i>)	337
Închipuirea de sine ca eroism (<i>Maria Oprescu</i>)	349
Simplă încercare în versuri (<i>Maria S. Pallade</i>).....	355
Suspine și boscoane (<i>Sabina Paulian</i>)	359
O fumătoare (<i>Silvia Paulian-Gilort</i>).....	364
„Miss România” poetă (<i>Erastia Peretz</i>)	368
Între fire și putință (<i>Desdemona Petrescu</i>).....	372
Intellectuala absolută (<i>Lucreția Petrescu</i>).....	375

Postumele unei liceence (<i>Livia-Eleonora I. Predescu</i>).....	381
O grațioasă rătăcită printre avangardiști (<i>Tana Quil</i>)	384
Ardeleanca de cancan (<i>Marta D. Rădulescu</i>).....	389
Poeta de două feluri (<i>Florica Rădulescu</i>).....	393
Exuberanțe și smerenii (<i>Yvonne Rossignon</i>)	396
O monografie a iubirii (<i>Gina Sandri</i>).....	404
Sibianca din preajma Cercului (<i>Ecaterina Săndulescu</i>)	408
Simțualism cu tupeu (<i>Alexandrina Scurtu</i>).....	419
Senzualism și vanitate (<i>Alice Soare</i>).....	426
Iconografa amuzată (<i>Nela Stroescu</i>)	433
Reverii și dragoste (<i>Marina Stroici</i>).....	436
O poetă mamă eroină (<i>Gallia Tudor</i>)	445
Năpăstuita din Coștilă (<i>Ada Umbră</i>)	451
Versuri de pension (<i>Nina Vêja</i>).....	457
Cîntări de doliu (<i>Ștefana Velisar Teodoreanu</i>).....	459
Altă ardeleancă jeloasă (<i>Veronica din Sălagiu</i>).....	462
Bîrfitoarea (<i>Ana Vogel</i>)	466
O victimă basarabeană (<i>Olga Vrabie</i>)	470
Inimă zdrobită (<i>Adela Xenopol</i>).....	477
Bacovianca (<i>Adela Zavu</i>)	480
O erupție retorică și pasională (<i>Ștefania Zottoviceanu Rusu</i>)	484
Mulțumiri	491

Simple precizări

„Avem o literatură așa de sărăcăcioasă, așa de restrînsă, pe ogorul cugetării românești răsar plante așa de puține încît nu trebuie să fim tocmai așa de scrupuloși în plivirea buruienilor.”

(Nicolae Iorga)

„Literatura nu e în genere o vocație feminină, ci bărbătească. /.../ De obicei (vocația feminină, n.n.) e un simplu popas între două aventuri”.

(E. Lovinescu)

Față cu realitatea de pe teren, în istoriile noastre literare – și chiar și în dicționare – are loc un adevărat holocaust feminin. Pare că poetele sînt o apariție tardivă (cel mai devreme odată cu Junimea) și prezențe de tot rare pînă-n interbelic. Statistic vorbind, lucrurile nu stau chiar așa, cu toate că – firește – dezechilibrul numeric dintre poete și poeți e uriaș. Mai grav e însă dezechilibrul valoric, din cauza căruia un întreg popor de poete a căzut în subsolul literar și-n uitarea cea mai desăvîrșită. Altminteri însă, aveam deja o poetă, deși rămasă necunoscută, pe la 1820 (pe Xenia Iordachi Hagiu), și rîndurile au început să se îndese (ce-i drept, nu cine știe ce) după revoluția pașoptistă. Vor fi fost pentru asta destule justificări de natură socială, și mai ales opreliștile care țineau fetele departe de școală. Dar îndată însă ce am avut o clasă de învățătoare și institute, am început să avem și un fenomen poetic feminin. Primele poete erau învățătoare sau preotese (de regulă, și una și alta), absolvente de școli normale sau și de mai puțin. Dar de cum și-au deschis universitățile porțile și

pentru femei, fenomenul a prins consistență și prezența lor a devenit manifestă și coerentă, nu doar incidentală sau pur accidentală. Se formează de pe la finele secolului XIX un corp poetic feminin – și feminist în nu mai mică măsură (măcar că, azi, feministele militante de atunci nu știu dacă ar fi primite în societatea feministă; cel puțin unele, prin ce spun, cu siguranță nu). E un salt de nivel intelectual/cultural feminin care se vede și-n numeroasele studii și cercetări medicale publicate de femei, nu doar în contribuțiile de natură pedagogică (unde au fost, de fapt, protagoniste).

Am adunat aici doar (!) o sută de poete, lăsând pentru altă dată probabil tot pe atâtea. Din păcate, cărțile multora nu le-am găsit (încă sper), așa că „selecția” e făcută mai degrabă la întâmplare și la noroc (după cum am ajuns la cărți). Volumul de față trebuie văzut (dacă există vreun interes) ca parte a unui triptic din care mai fac parte *Ardelencele* și *Zece femei*, apărute deja, ale căror sumare pot rotunji (dar nu și întregi) tabloul poeziei feminine. Aș fi vrut să găsesc și pentru volumul de față un criteriu de ordonare, fie el cât de relativ, dar mi-a fost imposibil. Nici pentru celelalte două volume criteriul ordonator de nu era de natură estetică, dar măcar asigura o oarecare coerență (un criteriu regionalist pentru *Ardelencele*, și un criteriu de feminitate accentuată pentru *Zece femei*). M-aș fi mulțumit și cu un aranjament cronologic, numai că din păcate despre destule poete n-am aflat absolut nimic. M-am plîns de destule ori referitor la asta și pînă la urmă, ca să mai evit din redundanțe (oricum prea multe), am renunțat. Cititorul va putea deduce că acolo unde nu există date de nici un fel – și nici trimiteri la datele de prin dicționare sau alte volume –, înseamnă că atîta am aflat despre poeta respectivă. A trebuit, așadar, să mă folosesc de un aranjament alfabetic, numai bun – și bun numai – pentru dicționare (într-un fel, volumul de față e o anexă la dicționarele existente). De mi se va ierta, bine; de nu – asta e.

N-ar fi fost rău nici dacă aș fi putut plasa atîtea poete măcar în clase tipologice, folosindu-mă, eventual, de tripartiția lui Vladimir Streinu (lirism salomeic, saphic și didonic), la care mi-am permis să mai adaug două categorii (dianic și magdalenic). Dar ar fi fost un dez-

echilibru strivitor, căci mai toate poetele de aici sînt niște Didone. În orice caz, poetele române par părăsite în masă și asta produce drame absolute, căci (mai) toate sînt niște radicale cînd e vorba de iubire: ori dragoste, ori moarte. Puține înțeleg iubirea la modul paulinic. Așa că toate, după cîteva anotimpuri sentimentale mai euforice, dacă nu abrupt, trăiesc într-un mormînt. E un harem bacovian neașteptat de populat în poezia noastră feminină. Ordonarea cronologică ar fi avut avantajul că putea sugera o evoluție de artă și de conștiință poetică. Fatalitate însă!

Nu toate „poetesele” de aici sînt chiar poete (chiar abandonînd orice exigență critică). Unele nici n-au fost și nici n-au vrut să fie, dar puteau fi și, mai ales, am vrut eu să fie. Cele mai multe nu s-au ținut de treabă și au lăsat-o baltă după un volum. La unele e explicabil, căci măritișul retează multe talente. La altele, vor fi fost cauze mai sociale (pe unele le-a prins comunismul și au fost nevoite să-și curme pasiunea). Altele au scris doar din amatorism – și acesta s-a stins de la sine sau a rămas oarecum clandestin, de sertar sentimental.

Am avut de gînd să opresc acest recensămînt în pragul generației Mariei Banuș, dar cum pe multe poete nu le-am găsit acasă, am trecut pragul. Sper să nu iasă de aici mare confuzie. Vom vedea mai încolo dacă lumea aceasta se poate ordona. Deocamdată, să rămînem la această serie de portrete făcute cu o evidentă – sper – nostalgie sainte-beuviană. (Toată seria a apărut, de-a lungul anilor, prin diverse reviste. Cum titlurile începuseră să fie o simplă mecanică – gen „o poetă ...” –, am trecut aici cîteva de la nehotărît la hotărît, lăsînd destule așa cum erau pentru a se vedea, totuși, mecanismul.)

Feminism de pe vremuri (*Gabriella I. Anastasiu*)

Nici urmă de Gabriella I. Anastasiu prin critica noastră. De n-ar fi trecute câteva date pe volumul ei postum – *Versuri*, Tipografia I. Copuzeanu, București, 1927 –, Gabriella ar fi chiar o enigmă (nici filele exemplarului care a ajuns la mine nu erau toate tăiate). Așa măcar aflăm că s-a născut (Vuculescu era numele de familie) la 14 decembrie 1890 și a decedat la 21 iulie 1926, murind foarte tânără și scriindu-și versurile între 1907-1926. De pe la 17 ani par a fi însă puține poezii (poate cea dedicată mamei și alte câteva ocazionale: de Crăciun, de Paște, de nașterea principesei Ileana ș.a.), căci majoritatea copleșitoare plîng, deplîng și blamează o iubire trădată iremediabil. Or, așa ceva nu se putea întîmpla – nu chiar cu iremediabilitate – prea repede. Mai ales că Gabriella nu prea apucă să scrie și partea de inflorescență a iubirii, ci trece aproape direct la pasajul definitiv de destrămare. Grosul poemelor va fi venit mai spre maturitate (deși asta e relativ, căci Gabriella are o evidență mai aparte a vîrstelor, plîngîndu-se deja de bătrînețe de la primul fir alb). În orice caz, a strîns 120 de pagini înghesuite de poeme.

Poeme cam de toate felurile și cu jocuri inventive de versificație (deși cu șchiopăтели în fiecare fel), de la cea populară la hexametre, unele cantabile (unul e chiar pus pe muzică de D. Vasulescu), altele mai greu. Sunt confesiuni de inimă, pe stilul „sincerității” naive, deja anacronic pe cînd se apuca Gabriella de scris, dar supraviețuitor la ea cu devotament. Ca performanță de artă poemele merg pînă-n pragul epitetului și fac alegorie în cel mai metodic și mecanic fel.

Toate cele ce apar în poeme vorbesc, de fapt, alegoric, raportînd, în realitate, despre starea de suflet a poetei, fie că e vorba de peisaje, de anotimpuri ori de trecerea trenului prin gară. Și acesta se referă imediat la povestea din sufletul trist al Gabriellei: „Și eu rămîn, privind cum a pierit/ Și mă gîndesc la stinsa-mi fericire.../ Tot așa repezi – ca și o nălucire/ Au fost și visurile ce s-au risipit...” (*Din urmă*). Cu atît mai direct vorbesc în limba alegorică anotimpurile (dar nu cele de exultanțe, căci acestea au fost eliminate aproape cu totul): „...Chemarea toamnei are glasul morței/ Și plînsul cerului e plînsul omenirii./ Icoane, ce desfășura pasul sorței,/ Au înțelesuri cunoscute numai Firei...” (*Plîns de toamnă*). Lumea Gabriellei e o carte de semne pe care ea le traduce în limbaj sentimental (foarte plîngăcios, cam ca al Mariei Cunțan, doar că Gabriella e mai emancipată, căci frunzărește și Baudelaire). Din fire însă, la nivel genuin, Gabriella avea un seismograf senzual sensibil, cu vibrații instantanee: „Mîna ta albă și rece/ Ca o marmură curată,/ Ce neînțeasă-mi pare/ Și-nțeasă totdeodată./ Mîna ta albă și rece/ Ca o marmură curată/ Cînd m-atinge, mă-nfioară/ Și prin sufletul meu trece/ O dorință neînfrînată...” etc. (*Minei tale*). Din păcate, nu prea poate desfășura aceste „dorințe neînfrînate”, căci foarte repede romanțele ei trec la doliul idilei: „A murit iubirea noastră/ Toamna, cum ne era scrisul/ – Palidă floare albastră/ Veștejită într-o glastră –/ Ne rămîne în urmă visul...” etc. (*A murit iubirea noastră*). Cu psihologie aprigă, asemenea Veronicăi Micle, și Gabriella trece numaidecît la răzbunări, după cum se pretinde în cazuri de lezare a iubirii-vanitate (puține poete profesază dragostea la modul paulinic): „Așa ai vruto! De-azi e mort trecutul pentru mine!/ Și-o să te uit pe veșnicie... De ce-aș gîndi la tine/ Cînd cu atîta nepăsare ai rîs de dorul meu!/ A, cît aș vrea ca tu să suferi, ce-acuma sufăr eu!...” etc. (*Blestemul*). Trecutul nu moare însă nicidecum și Gabriella chiar din amăreala lui trăiește, storcînd de-acolo „noian de lacrimi” în nenumărate *scrisori*: „Deci lasă-mă stingheră și tristă cum am fost/ Și stai în nepăsare la calda mea chemare/ Iubirea pentru mine de-acum nu-și are rost/ Sub greu noian de lacrimi simt sufletul cum moare” (*Scrisoare*). Trauma

de abandon nu se vindecă deloc; ba dimpotrivă, devine tot mai acută și produce patetisme absolute, în serii redundante: „Mi-s ochii plini de lacrimi și inima pustie!” (*Durere*), „și tot pustiu în sufletul meu este” (*Toamna*), „Șivoi de lacrimi curge neînfrînt” (altă *Scrisoare*), „Mă las durerei grele pradă” (*Așteptare*), „Pe-altarul'ndrăgostirei/ Un giulgiu stă întins” (*Romanța nepăsărei*) etc., etc. Totuși, degeaba vrea Gabriella să se dedice rezolut suferinței și să trăiască doar din amarul lacrimilor, căci dorința (forma cea mai frustrată a iubirii la Gabriella) se reaprinde mereu: „Surîsul tău de aur – surîsul tău – mă pierde.../ O vin! În înserare se deslușesc visări/ Și fruntea mea așteaptă o mîină s-o desmerde/ Și gura vrea fiorul întîieii sărutări.../ Surîsul tău mă pierde.../ Mă-nchin la tine – idol – păgîină, pătimașe” etc. (*Mindrie*). Pînă la urmă, adevărată Medee, se lasă sfîșiată de patimi contrare și concomitente: „Ar trebui să plîng... dar gura/ Mi se-nclăștează-ntr-un surîs/ Căci dragostea e-n spre apus/ Și-n locul ei răsare: Ura.” etc. (*Despărțire*). Gabriella nu umblă cu jumătăți de măsură, ci cu absolute.

Există, totuși, două soluții la această dramă de lacrimi șivoi. Una duce la credință, prin care suferința e izbăvită și valorificată corespunzător („Trăisem un veac, două, în necurmata jale?/ Nu știu... Mă doborîse prea tare suferința/ Și-atunci, cînd glas de clopot mi-a răsunat în cale/ Născu isbăvitoare, în sufletu-mi credința” etc. – *Credința*); cealaltă duce la revoluție – la revoluția feministă, se-nțelege. Gabriella nu e, firește, o eroină a feminismului chiar atît de radicală pe cît e Medeea Iancu, dar nici nu se lasă cu mult mai prejos: „Femeilor,/ Tot mai plecați capul sub jugul/ Asupritor al lor, femeii?.../ Tot mai credeți orbește-n ei?/ Treziți-vă!... Voi sunteți sfinte/ Și sfinte-oți fi în veci de veci/ Faceți un scut din inimi reci/ Tăiș adînc din vii cuvinte...// O, scuturați greaua sclavie!.../ Sunteți femei? Sunteți frumoase?/ Fiți pentru voi!.../ Chiar cînd v-au cerșit iubirea/ Ați fost înși-vă'njosite” etc. (*Prin noi*). Gabriella are același limbaj atitudinal pe care-l folosește azi Medeea Iancu (și alte Medei mai puțin înverșunate); doar lexicul nu e atît de provocator; rana, exasperarea și resentimentul sunt însă aceleași. Și „manifestul” e același.

Puștoaica absolută (*Madeleine Andronescu*)

Toată lumea a primit-o pe Madeleine Andronescu, la debut (nesperînd nimeni că asta va fi tot), dacă nu ca pe o revelație, măcar cu brațele deschise. Unii chiar cu ele larg deschise. Cum, bunăoară, Nichifor Crainic, pentru care Madeleine „face figură aparte prin ingeniozitate liberă”, în vreme ce „mai toți” ceilalți poeți tineri „scriu la fel și ca manieră și ca nivel estetic”¹ și ar putea semna liniștiți unul în locul altuia fără să-și dea cineva seama. Eveniment erau *Zilele Babii*² și pentru Perpessicius, căruia „copilul acesta teribil al lirismului nostru feminin”³ nu numai că-i înfățișa „două din cele mai subtile poezii de dragoste”,⁴ dar îi prezenta de-a dreptul „o valoroasă operă lirică” și „un real talent poetic”.⁵ Și astea nici nu sunt cine știe entuziasme față de cel al lui Mircea Bogdan, pentru carele *Zilele Babii* sunt „o carte în care sensibilitatea și temperamentul (lui Madeleine, n.n.) s-au pulverizat în fiecare vers”, astfel încît, pînă la urmă, cartea „este Madeleine Andronescu întregă, pînă în ultimul firioșor de viață.”⁶ (Probă, așadar, de autenticitate cu

1 Nichifor Crainic, *Gîndirea*, nr. 7/1942.

2 Madeleine Andronescu, *Zilele Babii*. Trei desene de Milița Pătrașcu, Editura Librăriei Pavel Suru, București, 1942. A rămas cu atîta Madeleine (și noi).

3 Perpessicius, *Opere*, IX, *Mențiuni critice*, Editura Minerva, București, 1979, p. 323.

4 Ibidem.

5 Idem, p. 322.

6 Mircea Bogdan, în *Familia*, nr. 11-12/1942. Își republică recenzia în *Pagini literare*, nr. 1/1943.

rezoluție maximă.) E, și mai tare spus, o carte care te buimăcește și-n fața căreia „stai multă vreme ca înaintea unei probleme grele, a unei apariții labirintice și misterioase.”⁷ Adicătelea, destul de perplex, măcar pînă-ți revii. Cum se face că la asemenea aplauze Madeleine a răspuns cu tăcere definitivă, e greu (dar nu, firește, imposibil) de justificat (deși Perpessicius dădea de înțeles că așteaptă de la ea un roman, „romanul *Albei ca zăpada*,”⁸ nici acesta n-a mai venit). Fapt e că Madeleine s-a oprit la *Zilele Babii*, rămînînd cu ele nu doar cea mai simpatică puștoaică din toată poezia noastră, dar și cea mai năzuroasă și – tocmai de aceea – cea mai autentică. E puștoaica absolută a poeziei române.

La drept vorbind, cînd i-a apărut cartea Madeleine nu mai era chiar o puștoaică (avea 27 de ani), dar cum stilul e omul, așa rămîne: o puștoaică eminentă, răsfățată, isteată, provocatoare, jucăușă și mai ales capricioasă, fiind nu doar o adolescentă cu toane, dar și scriind o poezie „cu toane”, „vioaie” și „fantazistă.”⁹ Și, în răzgielile ei, destul de slobodă la gură (dar nu chiar cu slobozeala poetelor de azi), vorbind pe șleau și drăcuind cu dulce insolență (ceea ce nu i-a plăcut, totuși, lui Crainic, în părerea căruia „drăcuiala nu stă bine”¹⁰ nimănui, dar mai cu seamă unei fete). Sunt însă drăcuieli absolut inocente, de o candoare imediată și palpabilă, folosite anume pentru a autentifica oralitatea și spontaneismul (ca să nu zic spontaneitatea, că poate nu era).

Drama (spre a folosi un cuvînt perfect nepotrivit cu acest lirism de pură zbeniguală) lui Madeleine e că trebuie să se mărite în vreme ce ea ar prefera să se mai joace cu păpușile. E un refuz al maturizării care se electrizează vag de complexul dianic (dar nu cu superbia Luciei Alioth) și care e jucat cu retorica bîzdîcurilor de adolescentă cam fandosită, dar care nu vrea în ruptul capului să plece din mirajul inocenței și din candoarea jocului: „Cînd

7 Ibidem.

8 Perpessicius, *op. cit.*, p. 324.

9 Idem, p. 322.

10 Nichifor Crainic, *op. cit.*

vin în vizită mamele cu băeții/ Mă gătesc: să le răsar cu farmec și grații/ Dar mie-mi vine să zgîrii pereții.// Zîmbesc, cînt la pian, și spun versuri consacrate/ Că doar sunt fată cu Paris și pension/ Lua-le-ar naiba pe toate.//...// Și trebuie musai să mă mărit/ Să le iau părinților piatra din casă/ Doamne, să nu mori de urît?// Să cad peste un suav sau perfid nătărău/ Care să-mi scrie de Romeo, Julieta și subsemnata/ Glumesc eu așa, dar tare mi-i urît!//...// Să-mi pun pentru fracul dumnealui rochie de mireasă/ Și să foșnesc, lui albă la biserică și în etac/ Dar mai bine-mi iau lumea-n cap și mă fac fată-n casă!” etc. (*Năduf*). În realitate nu-i chiar așa de radicală în repulsie, însă nu vrea decît să-și continue joaca – și vîrsta de joacă, într-o „atmosferă de ingenuitate și frăgezime,”¹¹ nu, totuși, fără o tentă de cochetărie provocatoare; sunt jocuri deja contaminate de o adiere senzuală: „Îngeri albi și cuminți/ Hai și ne-om juca de-a prinselea/ Nu mai fiți sfinți.// Om mai cădea, iac-așa/ Mi-oi zgîria genunchii, vi-ți feșteli aripele/ Și ne-om juca!// Eu după voi, voi după mine/ C-așa poate-oi ajunge și eu în cer/ Fără rușine// Că de nu, mă duc dracului/ De dragul jocului”. Zbenguiala e lumea ei și toată lumea e doar un ring de zbenguială; inclusiv lumea cerească, pe unde Madeleine zburdă și-și face de cap ca orice puști pus pe șotii: „Dacă-nțilneam prin spații vreo cometă/ Cu coadă lungă și înflăcărată/ Eu nu fugeam, ci o luam deodată/ Suflînd în ea, cum sufli în trompetă// Se îngrozeau și îngerii de-atîta larmă/ Treziți din somnul lor moale de struguri/ Eu mă uitam la ei cu ochii muguri/ Și le spuneam: Dormiți, că nu-i alarmă.// Nici curcubeele nu le lăsam în pace/ Să-și facă treaba lor de curcubeel/ Le gîdilam în coadă c-o scînteie/ Și ele se-ascundeau în carapace” etc. (*Păpușa*). Dacă e să fie vreo notă de elegie la Madeleine (cum ar trebui, căci de teama pragului scrie), asta nu poate fi decît evocarea copilăriei, cu toată șleahta și zburdele ei trecute, cu protagonismul inocent de atunci, reconstituit în versuri ce joacă singure la marginea dintre umor și nostalgie: „Madeleine! Madeleine!/ Așa țipați văzînd pe fata ce-n/

11 Petru Comarnescu, *Revista Fundațiilor Regale*, nr. 7/1942.

Cepea să vie înspre voi, cu un refren/ De tinereță-n ochi, în dinți și ten.// Era-mbrăcată halandala/ Părînd rostogolită dintr-o ala-/ Bala-portocala./ Părul hai-hui/ Cu o şuviță peste ochii verzi căprui/ Copilăroasă ca un pui/ Al tututura și a nimănu/ Nasul în vînt/ C-un pic de întrebare și alint/ Ținînd în mîna vreo carte/ Literară/ Să-i fie viața mai puțin amară/ Ci-că!/ Fată ca toate fetele: cam păsărică și puțin pisică” etc. (*Elegie*). Cam așa, într-adevăr, și instabilă precum metafora meteorologică aleasă ca emblemă (se vede deja viitoarea actriță): „Iubesc, urăsc, nu știu de ce/ Și gem cu glas de violină/ Zburliță sunt și-ndată lină/ Dar cine să mă judece” etc. (*Zilele Babii*). Are cine. O judecă, bunăoară, Dan Mănuță, bănuind-o de „egolatrie nestăvilită”, chiar dacă „totul este spus /.../ parcă în glumă, cu un aer de frondă juvenilă”.¹² Dar cum toate toanele și capriciile – din care-s făcute poemele lui Madeleine – sunt prin sine și de la sine egolate și egocentrice, nu era încotro.

Cînd iese din goăce și trece pragul corespunzător, Madeleine sloboade însă un senzualism năvalnic, incendiar cu adevărat: „Soarelui i-aș smulge roșul de pe gură/ Să-ți aduc garoafa buzei cu arsură// Ș-aș veni de-acolo neagră ca o stancă/ La fereastra casei să-ți răsar țigancă// Caldă ca amurgul tăvălit pe șatră/ Aprigă în gene și cu sîni de piatră” (*Arcuș*). La fel de aprigă și-ar dori să fie și poezia (nu neapărat a ei), căinînd efeminarea generală (deși nu era chiar momentul potrivit, căci tocmai se dădeau – și se dăduseră recent – mari spectacole de machoism) a lirismului și invocîndu-l pe Esenin ca pe o „prezență regeneratoare”¹³: „Doamne, atîția poeți și nici unul/ Cu versul tare ca rachiul și aspru ca tutunul/ Corăbierilor snoșiți de uragan/ Pe undele Atlanticului ocean//...// Ți-au murit bărbații, poezie,/ Care te purtau în vijelie/ Aprigă și mai presus de ei/ Cum e torța coamelor de lei./ Au ajuns versurile un fel de

12 *Dicționarul general al literaturii române*, A-B, Ediția a II-a revizuită, adăugită și adusă la zi, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2016, p. 258.

13 Dinu Pillat, *Mozaic istorico-literar. Secolul XX*, Editura pentru literatură, București, 1969, p. 165.

batiste/ În mîna fetelor cu toane triste.// Toate-s suave și diafane/
Toate-s cu îngerî în filigrane/ Toate-s peltice și orfane./ Îți vine să
le spui pis-pis și pui-pui/ Și să le pui din nou să sugă la gurgui”
etc. (*Ehei!*). Bărbatul care lipsește poeziei – și prin beatificarea
căruia Madeleine ar glorifica „poezia zbuciumului sufletesc”¹⁴ – e
„o huidumă de flăcău/ Cu ochi albaștri, fulgerați de cer și de trăs-
cău,/ Înalt, spătos, bălan, hirsut,/ Năpraznic la mînie ca un cnut.”
Ecuția sexualizantă în care e pusă această proiecție bovarică de
ars poetica e o compensație la mirifianța inocenței din poemele
de șotron. Păcat că Madeleine n-a mers mai departe. Pare că ar fi
avut unde. Și și cu ce.

14 Petru Comarnescu, *op. cit.*

Trufandale agramate (Anșa)

Anșa (de i-o fi ăsta numele) e dintre poetele care-au vrut să-și facă brand doar din prenume (mai sînt și altele care au procedat la fel – o Daniela, o Rodica, o Diana¹...). Sau n-o fi vrut să-și facă numele civil de rușine. După cum scrie, e mai probabilă varianta din urmă. În prima ipoteză, e clar că n-a reușit; în a doua – destul de bine (cel puțin pentru mine, căci nici ea nu pare să fi lăsat alte bunuri după moarte decît numele de pe carte)². Dacă nu s-ar scrie și azi de destule ori cam cum scria Anșa la 1937, ai putea zice că scrisul ei e o ofensă adusă întregii poezii române. Dar cum acest soi de scris în versuri (nemuritor) încă are avînt și audiență, se cuvine să apreciem și curajul Anșei. Și chiar are curaj, căci înfruntă fără milă orice temă și orice fel de versificație, de la cea cu ritmică populară la endecasilabice (și chiar mai mult), fără să-i pese dacă ține ritmul ori se împiedică (în ciuda eliziunilor la care recurge mereu). Și nu-și face un scrupul nici din acorduri. E o poetă patrioată și regalistă și-și deschide cartea chiar cu o odă închinată reginei Maria. Odele de felul celei scrise de ea sînt mai degrabă jignitoare decît adula-toare, dar Anșa nu face un capăt de țară din jena cu care ar putea

1 Care-i, de fapt, ca și „bănățeanca” Ada Crin, poet – Dumitru Anastasescu-Diana.

2 Anșa, *Poezia vieții*, Versuri, (Coperta și schițele din text de autoare), Institutul de arte grafice „Tiparul universitar”, București, 1937. Cu mulțumiri Bibliotecii Centrale Universitare Cluj pentru ajutorul bibliografic.